

[Hartvig Frisch.]

Man raaber nu fra hele Oppositionen op om, at det ikke kan nytte at tale om Procenterne, men at Stigningen maa maales i selve de absolutte Tal. Dertil maa svares, at skal der være nogen som helst Mening i en Sammenligning mellem to Talstørrelser, maa Grundlaget dog i hvert Fald være det samme. Derfor maa Folketallets Stigning nødvendigvis gaa ind i enhver ærlig Sammenligning. Fra 1925, da Danmark havde 3 434 000 Indbyggere, er Tallet i 1935 steget til 3 706 000, og Stigningen er som bekendt fortsat i de derefter følgende tre Aar, men derfra har vi jo ingen Folketælling. Nu regner jeg ikke engang med den Kendsgerning, at Aldersklasserne fra 15 til 65 Aar har haft den største Stigning, men de 272 000, hvormed Tallet er steget fra 1925 til 1935, udgør 7,9 pCt., altsaa meget nær 8 pCt., og ingen kan vel bestride, at denne Tilvækst maa tages med i enhver Sammenligning vedrørende Arbejdsløsheden.

Dertil kommer saa Stigningen i de fagorganiserede Arbejderses Tal, som alene fra 1932, da det udgjorde 314 000 Medlemmer, er steget til rundt regnet 450 000 for September 1938. Det er disse Foreningers arbejdsløse Medlemmer, som figurerer i de absolutte Tal. Er der nu nogen, der bilder sig ind, at der aldrig har været Arbejdsløshed blandt de tidligere uorganiserede? Al Sandsynlighed taler for, at det private Erhvervslivs Svingninger har ramt dem lige saa fuldt som de tidligere organiserede. Af disse Grunde er det nødvendigt i enhver alvorlig Drøftelse af Arbejdsløshedsproblemet at regne med Procenterne.

Jeg vil saa se paa disse Procenter. Den gennemsnitlige Arbejdsløshedsprocent for hele Aaret har siden 1934 været følgende: For 1934 22,1 pCt., for 1935 19,7 pCt., for 1936 19,3 pCt., for 1937 21,9 pCt. For 1938 var Procenten i de første Maaneder af Aaret ikke saa lidt lavere end i 1937, men den blev til Gengæld i Maanederne efter April noget højere. I August var Tallet f. Eks. 16,3 pCt. mod 15,1 pCt. i August 1937. I September var den 16,8 pCt. mod 16,5 pCt. i September 1937. Da vi altsaa ikke har Opgørelsen for det fulde Aar, kan man ikke henholde sig til, at Gennemsnitsprocenten for dette Aar i Virkeligheden kun er 20,8; vi maa sige, at vi ved ikke, hvordan det bliver i de følgende Maaneder, og der er derfor ingen helt ægte Sammenligning. Men paa den anden Side giver disse Tal til Kende, at om Katastrofe, om Sammenbrud, om alle disse Ting, som man nu fra

visse Partiers Side vil gøre det til, er der overhovedet ikke Tale.

Men at Problemet er alvorligt, ja, det maa jeg erkende, og det glæder mig, at de Partier, der hidtil har været en Bremse paa en Udvikling i Retning af at tage alvorligt fat paa dette Problem, nu er kommet med, som de er.

For alle og enhver, der alvorligt vil gaa i Gang med dette, som man kan kalde i egentligste Forstand nationale Problem, vil det være nødvendigt at sondre mellem tre forskellige Faktorer, der er bestemmende for Arbejdsløshedens Størrelse, og som er af vidt forskellig Natur.

For det første maa vi regne med Sæsonarbejdsløsheden, som i ganske særlig Grad rammer Byggefagene, Jord- og Betonfagene og alle Landbrugets Arbejdere, og her spiller Klimaet ind som en Faktor, vi ikke kan paavirke. Det er mod disse Udsving, at Arbejdernes egen Forsikring samt Statens Støtte gennem Lovgivningen er den afgørende Faktor, og det forekommer mig utilstedeligt, at det øvrige Samfund skrider op, som om det var umoralsk, at forsikrede Arbejdere faar Hjælpen udbetalt paa de Tidspunkter, hvor denne Sæsonarbejdsløshed indtræder, som de har forsikret sig imod. Derimod er der efter min Mening god Grund til at overveje de Spørgsmaal, som Dansk Arbejdsmandsforbund paa sin sidste Kongres har rejst, nemlig vedrørende Satsernes Størrelse og Kassernes Bæreevne.

Den anden afgørende Faktor er Konjunktursvingningerne. Det var dem, jeg talte om før, og dem er det nu, vore nye Forbundsfæller i Kampen mod Arbejdsløsheden vil forlange at Regeringen skal forhindre. Det kan, som jeg før sagde, kun ske ved Gennemførelse af den strengeste Planøkonomi, og endda med det Forbehold, jeg nævnte, som skyldes vort Lands Lidenhed og vor Raastofmangel. Men saa længe en saadan ikke gennemføres, maa man sige, at over for Konjunkturudsvingene har Regeringen kun eet Middel, nemlig det, der i den store Arbejdsplan tages frem: Igangsættelse af offentlige Arbejder og Støtte til Kommuner og — om nødvendigt — ogsaa til private. Erfaringerne fra 1933—34 viser Betydningen af disse Indgreb, og Aabningstalen har jo redegjort for hele det omfattende Arbejdsprogram, som man mener vil kunne omfatte en 135 Mill. Kr. Men man maa ogsaa gøre sig klart, at offentlige Arbejder har deres Begrænsning, navnlig fordi det ofte kun drejer sig om Fremskyndelse af, hvad der allerede skulde have